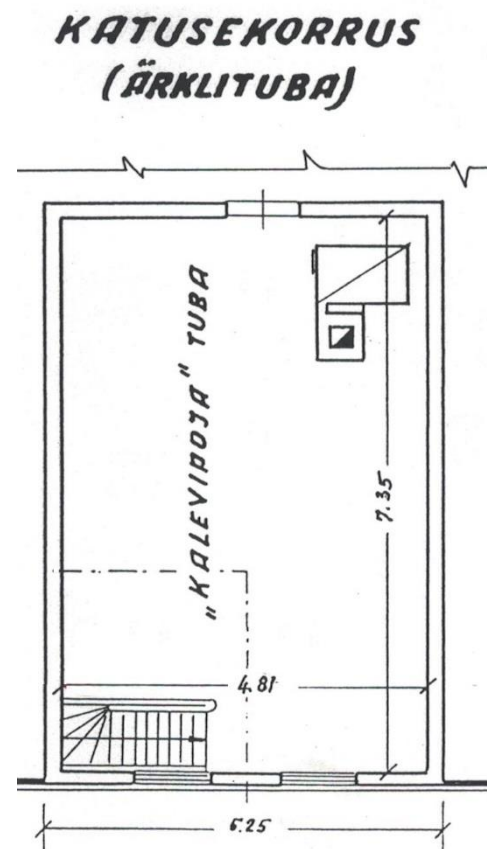
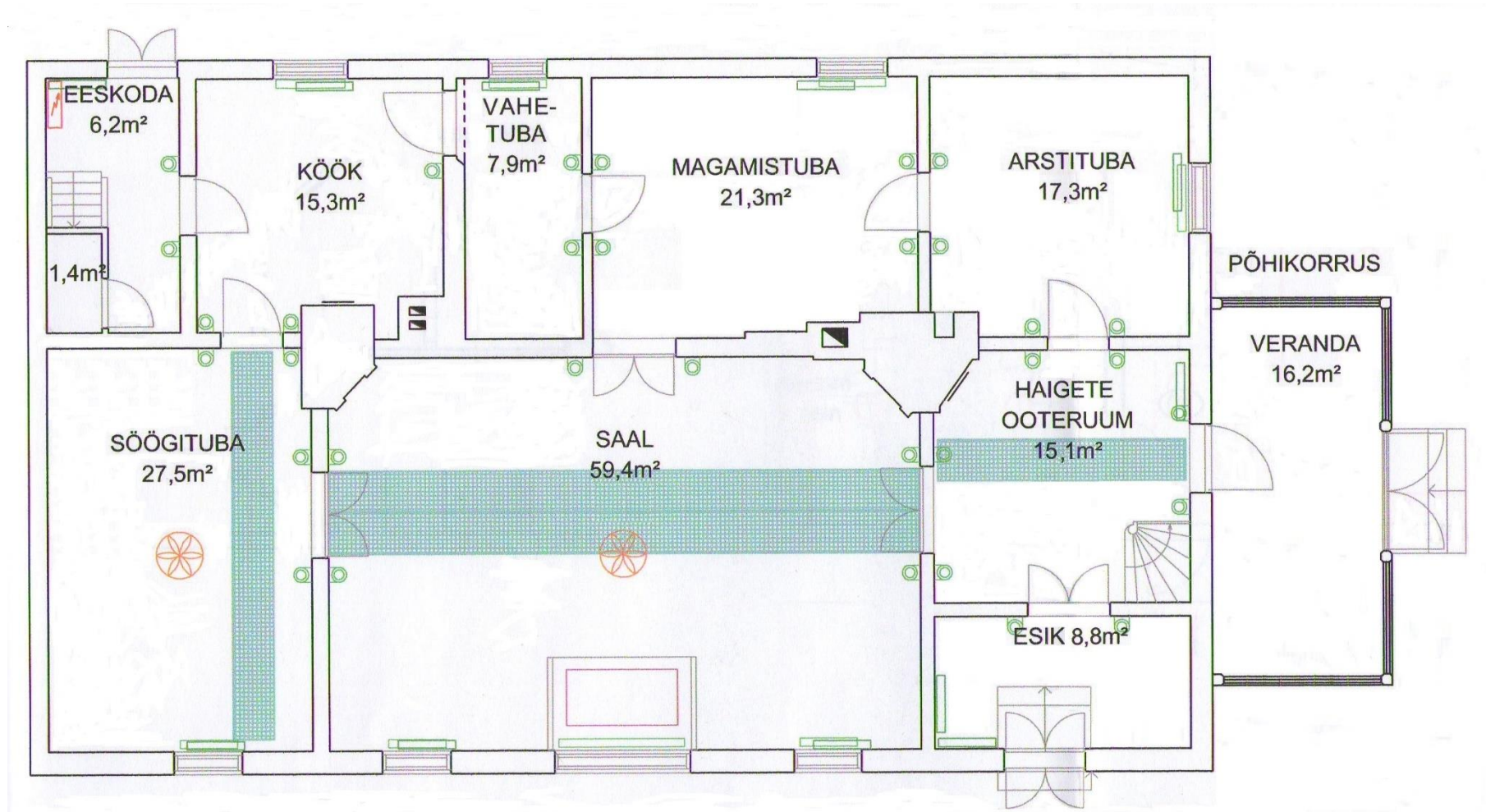

MUUSEUM MUUTUVAS AJAS

IV osa

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi sisevaated

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi maja plaan

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuseum asutati 10. veebruaril ja avati 28. juunil 1941

Lauluisa majast kõrts wälja!

„Antagu Kreutzwaldile tagasi ta todu!”

Kreutzwaldi maja rifutud.

**Lauluisa maja wabaneb
alkoholiga einelauast.**

Pealkirju ajalehtedest

1910-1940 asus majas Võru Eesti Käsitöölise Avitamise Selts,
mis pidas siin alkoholiga einelauda-kõrtsi

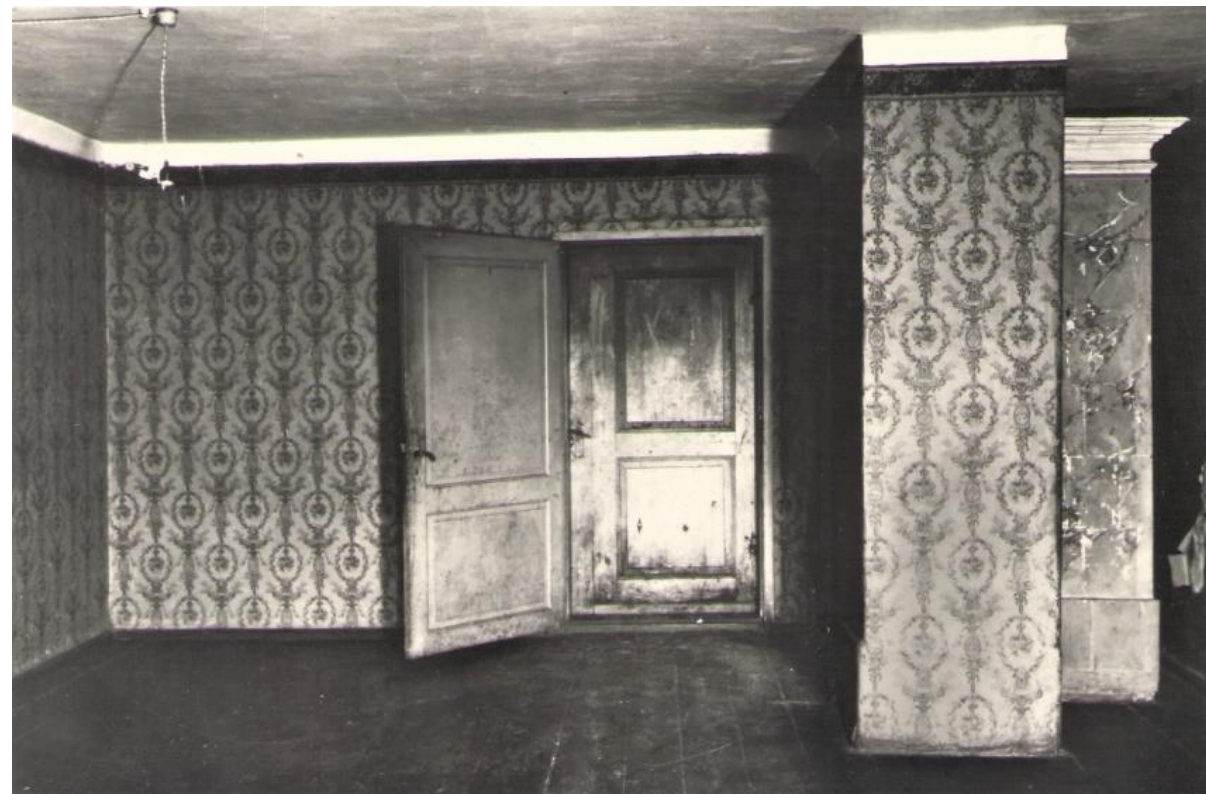
1941 – saal enne remonti

1941 – saali restaureerimine

1941 – remont söögitoad

1941 – II korruse tuba enne remonti

Kreutzwaldi maja osteti ära

Kinniswara lõplik hind 33.000 kr.

Esmaspäeval, 20. mail teostati Võru linnavalitsuse poolt lõplikult Kreutzwaldi maja ostmine Võru Eesti tähtsõliste avitamise seltsist. Ostu-müügilepingule kirjutati alla Võru linnavalitsuses. Linnavalitsuse tui

ostja poolt kirjutas lepingule alla linnapea P. Suut ja müüjana Võru tähtsõl. aw. seltsi juhatus. Maja omandati 33.000 krooni eest, millest lepingule allakirjutamise ajal makseti kohe wälja 11.000 krooni.

Ajalehes ELU nr 57, 24.05.1940

Kreutzwaldi muuseum saab teoks

1. jaanuarist k. a. alates sai Kreutzwaldi maja kõrtsist lahti. Kodanlise korra ajal kõneldi sellest küll aastaid, kuid ometi ei suudetud tegudeni jõuda.

Lähemal ajal toimub Linna Täitevkomitee poolt krundi ja hoonete üleandmine Maakonna Rahvahariduse Osakonnale, mis on määratud ka Kreutzwaldi muuseumi ülevalpidajaks. Praegu on teoksil Kreutzwaldi majas restaureerimistööd, kuna tahetakse ruume sarnastena säilitada, nagu nad olid Kreutzwaldi ajal. On hangitud üksikasjalisi andmeid nn. Kalevipoja toa restaureerimiseks, s. o. ärklituba

teisel korral, kus pandi kirja „Kalevipoeg“. Säilinud fotode järele tahetakse ka hoone välisfassadi endistada.

Muuseumi väljapanekuid korraldab esialgu Riiklik Kirjanduse Muuseum. Esemeid hangitakse praegustele juure veel nendelt üksikisikutelt, kellel neid teatakse olevat. Ka on asjatundjate käes arvamuse avaldamiseks mõned esemed Võru kodaniku Niiluse kogust.

Muuseum avatakse 24. juunil. Edaspidi on võimalik, et muuseumisse paigutatakse ka teisi väljapanekuid, mis iseloomustaksid Kreutzwaldi aegset kultuurielu.

1941. aasta ajalehest

Avati dr. Fr. R. Kreutzwaldi maja-muuseum

Aastakümneid seisis Võrus maja, kus elas ja töötas meie lauluisa dr. Fr. R. Kreutzwald. Siin lõi ta eesti rahvaeepose „Kalevipoja“ ja terve rea teisi töid.

Fr. R. Kreutzwald oli inimene, kes oma elukutse kõrval leidis ka aega kultuuriliseks tööks. Kuid selle suure inimese mälestuse jäädvustamiseks ei suudetud seni midagi korda saata. Tema maja seisis kasutult, mitu aastat pesitses seal isegi kõrts.

Tänu meie sotsialistlikule riigi-

korrale võimaldus nüüd avada Fr. R. Kreutzwaldi majas tema nimeline muuseum. Ava-aktusel 28. juunil oli rahvast rohkesti. Pärast avasõna sm. Erika Siilivaskilt pikemas sõnavõtus sm. Põldmäe selgitas kujukalt Fr. R. Kreutzwaldi elu ja tööd juba varasest noorusaastaist alates. Aktust kaunistasid laulu- ja muusikaettekannetega Meestelaulu Seltsi koor, Võru Linna Rahvamaja naiskoor ja Sümfoonia orkester.

R. A.

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Muuseumi

Pääsetäht

Võrus,

Külastamise hind RM.

Võru Linnavalitsus.

Ajalehes Tööraha Elu 1941

I ekspositsioon – valmis 1941. aastal

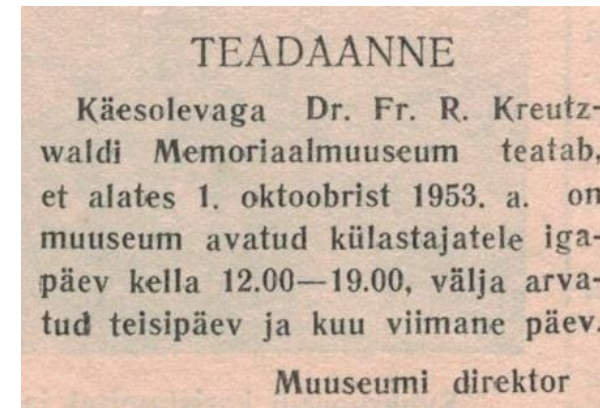
Ekspositsiooni koostasid kirjandusteadlased Rudolf Põldmäe ja Aino Undla.

1941. aasta 1. jaanuaril võeti maja seinalt maha einelaua silt ja peagi alati põhjalike restaureerimistöödega, eesmärgiks oli kogu maja (ruumide jaotus) ja krundi taastamine nii, nagu see oli Lauluisa Võru-päevil. Õuepealsesse majja loodeti tulevikus asutada Võru linnamuuseum. Muuseumi direktoriks oli määratud koolide inspektor Jaan Reinet, aga kogu tegevust korraldas ikkagi Jakob Teder.

9. juulil olid linnas juba sakslased ja peagi Kreutzwaldi maja uksele eesti- ja saksakeelne muuseumisilt. Ka osa ruume läks Saksa julgestuspolitsei käsutusse, muuseum jäi siiski avatuks 7. veebruarini 1944. Siis otsustas J. Teder viia kultuuripärandi väärtuslikuma osa linnast välja maale sõjapakku. Kõik muuseumile kuulunud esemed säilisid (v.a üks kummutipeegel). 13. augustil 1944 olid linnas taas Nõukogude väed. 23. augustil määrati Jakob Teder muuseumi direktoriks, novembris oli muuseum korrastatud ja jälle avatud.

Kuulutus Võrumaa Teatajas 14.10.1941

1941. aastal valminud I ekspositsioon

1941. aastal valminud I ekspositsioon

1941. aastal valminud I ekspositsioon

Tänu Hõru keskkooli 7. klassi 31 liinmeline
kallertuivis nimel Nõukogude valitsusele ja bolše-
vike Parteile, kelle hoolitsusel on võimaldunud
eesti rahva kasvataja ja õpetaja - F. R. Kreutzwaldi -
kodu muuta tõeliseks kultuuri varasalmeks.

Tänu ka sm. Reins'le, kelle juhtimisel
Kreutzwaldi Muuseum on lühikese aja (aasta)
omandanud tõelise muuseumi ilme, kust meie
noored võivad ammutada teadmisi ja hõppida-
mist oma ja teiste lühirabarasiiride, eriti vene
rahva vastu. On ju vene rahval ja tema kõrgele
kultuuril aland suur edasine tähtsus eesti rahva suhtes.

Tänu ka sm. Murrelsaarele tema huvitavate seletuste
eest. Sm. Murrelsaarel on võime tõmmata oma jutustusega
kaasa õpilasi ja parimade neile palju uut, mida ei ole või-
malin parimade pealitusdides.

Hõrus, 9. veebruaril 1951. a.

Elluina
klassijuhataja.

Olen viibinud korduvalt siin majas, kuid tahame
ikka ja jälle tagasi tulla. Eriti meeldib mulle olla
seinte vahel, kus pandi kirja "Kahviõie", teos, mis on
meie eesti rahvale kõige kallim. Ta on innustanud
me rahvast mineviku võitluses ja on ka tuleviku
tõustaja. Võidelda nii nagu Kahviõie ja loota nii
nagu Kreutzwald tahame ka me.

30. I 1951.

Axel Luts

Väljavõtteid külalisraamatust

II ekspositsioon – valmis 1953. aastal

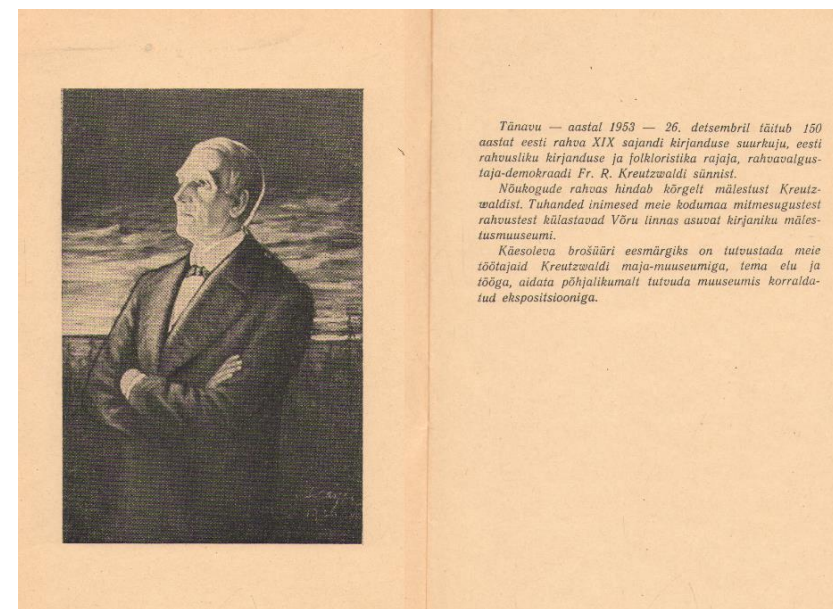
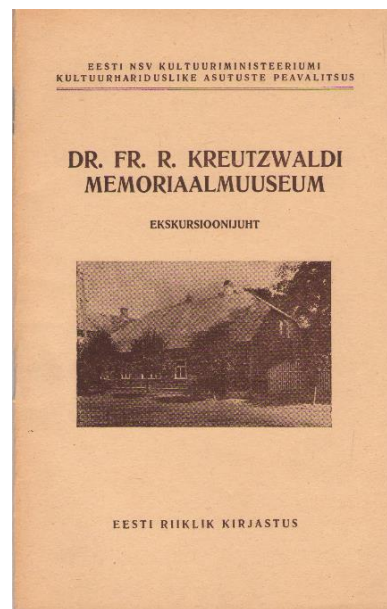
Koostajad: Aleksander Krull, Õitse Vijard, Valdeko Leeto; kujundaja Kalju Puust.

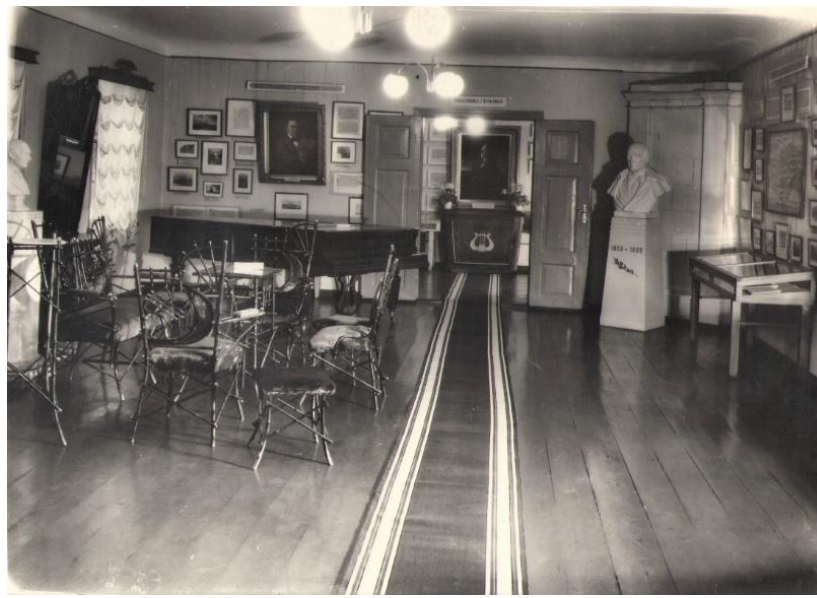
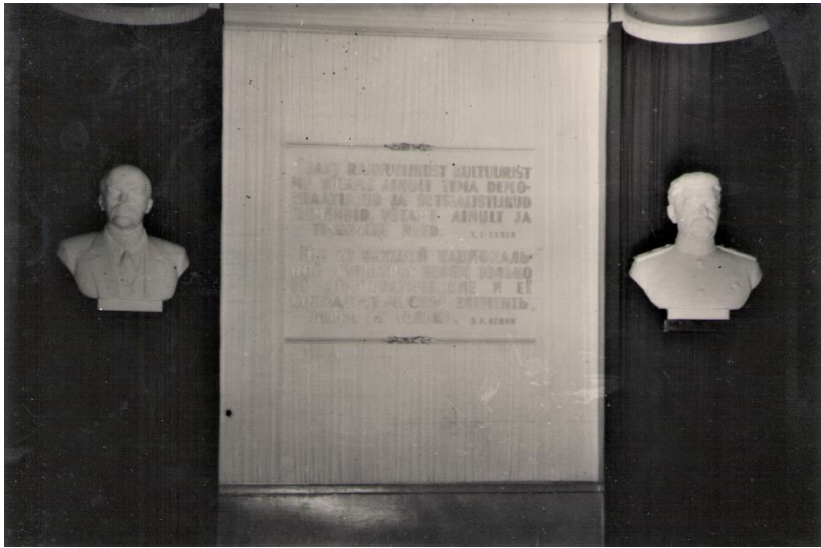
1951 asus muuseumi juhtima Aleksander Krull (direktor aastatel 1951-1994). Aeg nõudis uut ekspositsiooni: saabumas oli Fr. R. Kreutzwaldi 150. sünniaastapäev. Kreutzwald kuulus 19. saj kirjameeste hulka ja „Kalevipoeg“ ei olnud keelatud kirjanduse nimekirjas. Kirjandusmuuseumis valmistati ette suurejoonelist albumit, ilmumas olid Kreutzwaldi teosed.

1953. a väljapanek kandis ajaloolise aja, kommunistliku partei märki.

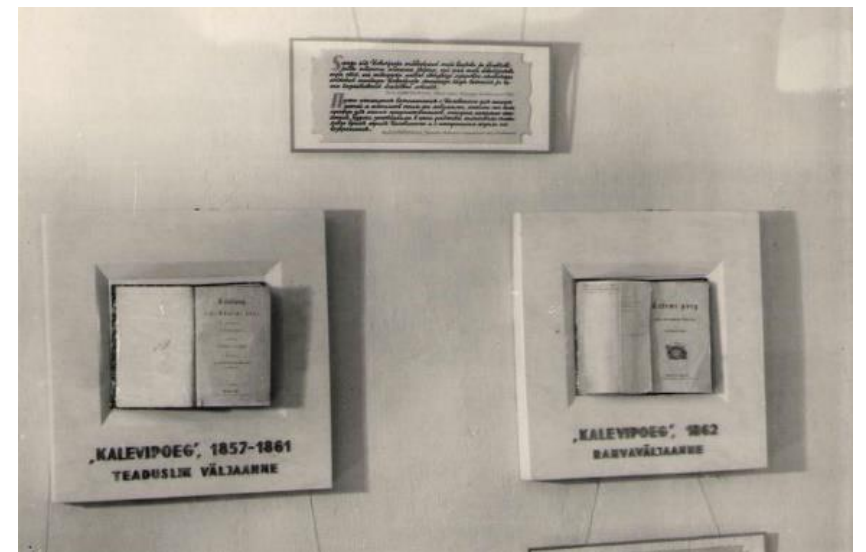
Suleti arstitoa uks ja haigete ooteruumis tervitasid külastajaid päevakohase tsitaadiga Lenini ja Stalini büstid. Fondist ja raamatukogust kõrvaldati ajakirjad Eesti Kirjandus, Looming, kõik kirjandusõpikud, kus sees Eesti Vabariigi hümn, ja kümned raamatud.

Esimesena vabariigis anti välja muuseumi tutvustav teatmik.

1953. aastal valminud II ekspositsioon

1953. aastal valminud II ekspositsioon

1953. aastal valminud II ekspositsioon

Meie tunnustada seda loodi ja annas
lust, mis on üles näidatud lauluisa teat-
mekai muuseumi organiseerimisel. Muuseum
näitab, et eesti rahvas pole unustanud üht
oma suuremat poega.

Oleks väga nauditav, et muuseumid tõlkekirjand
rahvasse vastaksid oma algusaajaga (näit.
kalviapõlv laulud "korvime").

15. det. 1955.a.

Edgar Oit
"Põlvkonnaprojekt" v. 1. k.

Muuseumis on palju huvitavaid ja vaatamisväärsed, kuid on
ka palju üheliigset; seda näeb iga eestlane kes võtab
vaevaks muuseumi läbi käia.

H. Kallan
15. 12. 55.

III ekspositsioon – valmis 1961. aastal

Koostajad: Aleksander Krull, Salme Lubi; kujundaja Vello-Ergav Asi.

Maist novembrini toimus muuseumis remont - taastati Kreutzwaldi-aegne tapeet, uus elektrivalgustus; restaureeriti õuel asuv kaev, värav, saun, ait.

Elumaja ekspositsioonil uus ülesehitus, temaatilist esitust asendas kronoloogiline järjestus.

Valmisid muuseumi tellimusel uued kunstiteosed: L. Makarovalt maal „Kreutzwald „Kalevipoega“ kirjutamas“; L. Kokamäelt koopia Hueberi maalist „Fr. R. Kreutzwald 1840. aastatel“. Ellen Pollil valmis maal „Kreutzwald haigevoodi juures“, Kaljo Pollil „Fr. R. Kreutzwald eestikeelses üliõpilasringis“. Telliti töid ka A. Soansilt, E. Allsalult jt. Evald Okaselt saadi 25 Kalevipoja-ainelist graafilist tööd. Paljudest Tartu Kirjandusmuuseumis asuvatest materjalidest tehti koopiad.

Kogu väljapanek (nii esemed kui ka arhiivmaterjal) oli elumajas ja näitused endises aidas.

1961 võeti Valga rajoonidevaheliselt koduloomuuseumilt üle Mõniste muuseum, mis sai Kreutzwaldi muuseumi filiaaliks.

1966 loodi Võru Koduloomuuseum, see avas võimaluse laiendada kogumistööd, fondi võis hakata võtma ka koduloolist materjali, siiani oli see kogutud Valga muuseumi.

Munamäe vaatetorn oli muuseumi halduses 1956-1992.

Muuseumile kuulus ka Vastseliina Piiri kõrts (1989-1999), kuhu planeeriti linnuse ajalugu kajastavat väljapanekut ja Võrumaa käsitöömeistrite tuba.

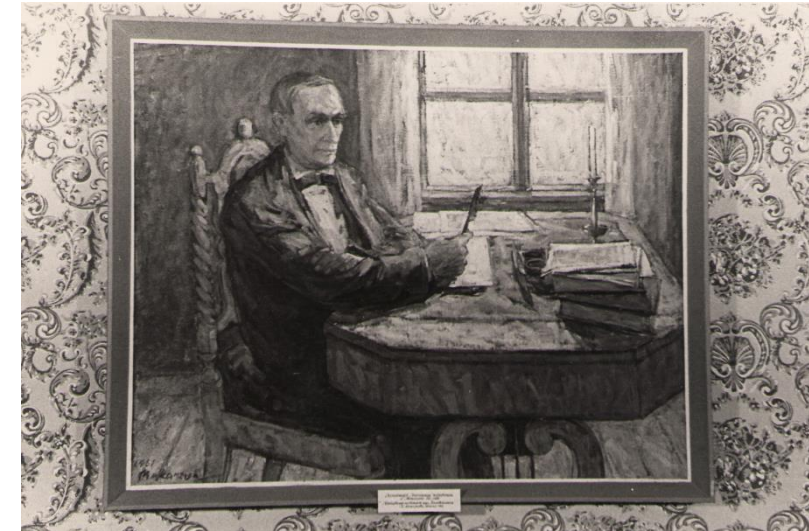
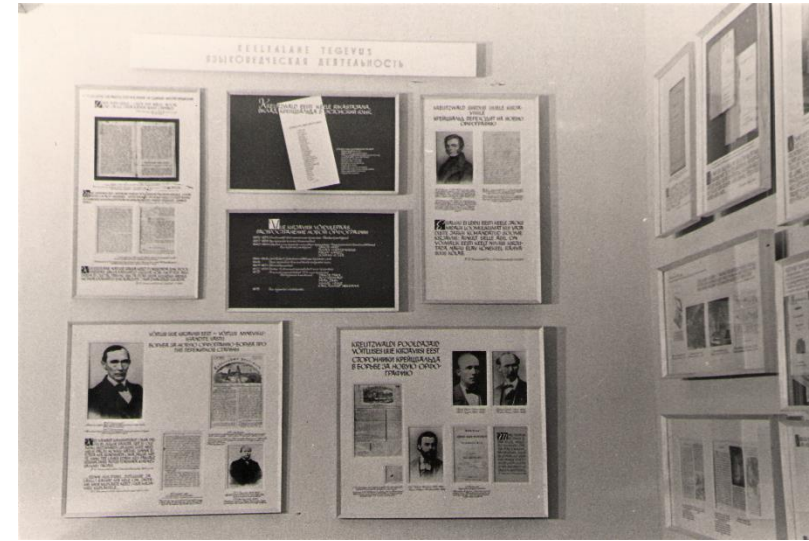
1961. aasta restaureerimine, tapeeti restaureeris Harald Rist

1961. aastal valminud III ekspositsioon

1961. aastal valminud III ekspositsioon

1961. aastal valminud III ekspositsioon

2. nov. 1963.a.

flea on tulla siia,
vabadata, mõelda,
tunda südames sooja,
kauneid muljeid kaasa viia,
siit, kus vübinud rahvarepose
looja.

Viljandi III. 8-kl Kooli
kirjandusring.

Nõu ja Kreutwald, Kreutwald ja Nõu
- maks sõbraliikumise sõna meie väikese
modema kagu piiril.

4. juuni 65.

A. Randau

IV ekspositsioon valmis järk-järgult: **1989** - elumaja interjäär; kirjanduslik osa **1991/1992** (tekst nõuetekohaselt ka vene keeles), töllakuur ja muinasjututuba **1993**, aed, lehtla, teemaja, saun.

Koostajad: Aimi Hollo, Siiri Toomik (muuseumi direktor 1994-2012); kujundajad: Leila Pärtelpoeg (elumaja interjäär), Marika Laretei (kirjanduslik osa kõrvalmajas ja aidas).

Seoses Võru Koduloomuuseumi hoone avamisega (10.02.1983) vabanes täielikult Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi jaoks terve hoonete kompleks Kreutzwaldi krundil.

Kreutzwaldi elumaja plekk-katus asendati kivikatusena, majja paigaldati keskküte, signalisatsioon.

1987./1988. aastal hakati sisustama elumaja. Põhimõtteline muudatus seisnes kirjandusliku osa ja interjööri lahutamises ning kogu kompleksi terviklikus väljaarendamises.

Eesmärk oli Kreutzwaldi kodu sisustada nii, nagu see võis olla tema Võru-aastatel 19. saj keskel. See oli arsti ja võrulase kodu 44 aastat, siin sündis eesti rahvuskirjandus (eepos „Kalevipoeg“).

Kõrvalhoonest kolisid välja üürnikud ja alumine korrus ehitati ümber Kreutzwaldi elu ja loomingut tutvustavaks ekspositsiooniruumiks (avati 24.02.1991).

Aida juurdeehitus lammutati ja taastati ajalooline välisilme. Aida ekspositsioonis teema „Kreutzwald elab tänapäeval“ (teosed eesti keeles, tõlked, kunstiteosed jm).

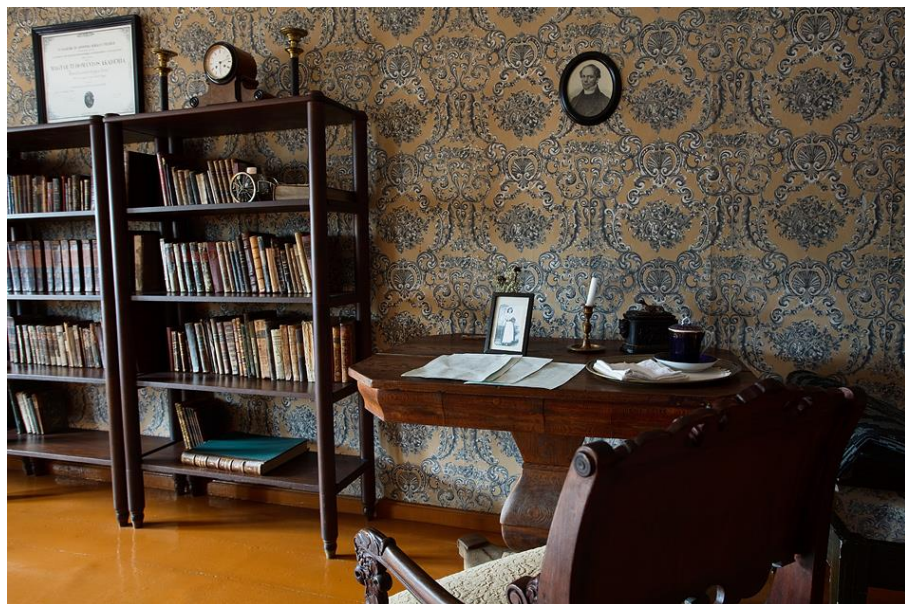
Üles ehitati ka 1948. a põlenud laut ja tall.

Kreutzwaldile kuulunud krundi piiridest väljaspool, aga muuseumile kuuluva kuuri asemele ehitati uus hoone, kus teetuba, fondiruum ja tualetid.

Aias lõpetati peenramaade jagamine, tööle võeti aednik, alustati kujundamistöödega.

IV ekspositsioon – saal, söögituba (foto Margus Muts)

IV ekspositsioon – köök, magamistuba, Kalevipoja tuba (foto Margus Muts)

IV ekspositsioon – esik, veranda (foto Margus Muts)

hida aarta edasi, seda elavamalt on muutunud
Eesti tulviken pooli sammuv dr. Kreutzwald. Olen
kindel, et kõik Eesti vabariigi õpilased peavad oma
kaoliõpingute vältel suruma meie võru lauliku
tugevat kätt sinu katusi alla, kus ta oma igavest
elu elab.

Parimate soovide ja rõõva lugupidamisega
muuseumitöötaja ar,

Tor Lennertliwer

21. juunil 1997